

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
2	Teoretisk redegjørelse	2
2.1	Pierre Bourdieu – Distinksjon	2
2.1.1	Kapital	4
2.1.2	Det sosiale rommet.....	6
2.1.3	Sosiale felt.....	8
2.1.4	Habitus.....	10
2.1.5	Symbolisk vold	11
2.2	Luc Boltanski - Ekvivalens	12
2.2.1	Bruddet med Bourdieu	13
2.2.2	Konstruksjon av det kollektive.....	13
2.2.3	Kompetanser og dispositiver – den sosiale verdens konvensjonelle grunnlag	15
2.2.4	Handlingsregimer.....	16
2.2.5	Den kritiske evnens sosiologi.....	19
2.2.6	Etablering av ekvivalens.....	20
2.2.7	Muligheten for å oppnå legitim enighet.....	22
2.2.8	En modell av rettferdighetssansen	23
2.2.9	Storhetsordner.....	25
3	Diskusjon.....	27
3.1	Første punkt.....	28
3.2	Andre punkt	28
3.3	Tredje punkt.....	29
3.4	Fjerde punkt.....	29
4	Konklusjon	30

1 Innledning

Mitt møte med sosiologien har vært kronologisk fundert. Med kurs i store klassiske tenker og grunnspørsmål i faget, har jeg etterhvert også fått litt kjennskap til nyere sosiologiske teorier. I denne oppgaven har jeg valgt tema fra kurset *Nyere sosiologisk teori* ved Universitetet i Agder våren 2013. Pierre Bourdieus (1930-2002) teorier vekket en nysgjerrighet, blant annet ved hans originale måte å kombinere dikotomien mikro og makro. Samtidig bygger han på kjente tanker jeg hadde lært om tidligere, bare i en ny språkdrakt. I samme kurs dukker Luc Boltanski (1940-) opp, han er en elev av Bourdieu, og med en helt annen innstilling til faget. Jeg lot meg fascinere av hans original sosiologi, og det faktum at han hadde brutt med sin læremester og startet sin egen retning. Ved første øyekast ser det ut til at han snur opp ned på Bourdieus velkjente teorier. Jeg skal nå forsøke å sammenlikne de to på bakgrunn av ulike spørsmål som har dukket opp underveis. Pierre Bourdieu er kjent for å stå for en *kritisk sosiologi*, og en av hans bøker heter *Distinksjonen*. Luc Boltanski etablerer en pragmatisk innstilling til faget, som han selv betegner som *kritikkens sosiologi*, og begrepet *ekvivalens* står sentralt i hans teorier. De begge bedriver altså en form for sosiologi som har med kritikk å gjøre.

I denne oppgaven har jeg forsøkt å sette meg inn i deres teoriunivers og finne måter å sammenligne de på ut fra spørsmål som dukket opp underveis. Under kapittelet «Diskusjon» vil jeg forsøke å svare på disse ved å trekke på ressurser i deres eget arbeide, samt andre teoretikere som har diskutert samme tema. Jeg vil nå presentere problemstillingen jeg stod ovenfor, før jeg redegjør for hver av de to under egne kapitler. Jeg mener å finne fire punkter som er interessante i sammenlikningen av disse teoriene, (rammen for oppgaven og min egen nysgjerrighet har ledet meg fram til akkurat disse fire punktene).

Det første punktet går ut på *sosio-analyse* som verktøy, opp mot en innstilling som vil kartlegge *menneskers evne til kritisk aktivitet*. Hva vinnes, og hva går tapt i de to innstillingene?

I det andre punktet setter jeg begrepet *symbolsk vold* opp mot, en tanke om en pluralitet av verdener basert på prinsippet om *det felles beste*. Kan disse tankene forenes?

I det tredje punktet spør den danske sosiologen Rasmus Willig om ikke Boltanskis prosjekt strander i en slags normløsthet? Boltanski spør om ikke det samme kan sies om Bourdieu?

I fjerde og siste punkt spør jeg rett og slett om det finnes måter å flette teoriene sammen? Mer generelt kan man spørre to vidt forskjellige paradigmer gjør oss blinde for mulige fruktbare kombinasjoner der det ved første øyekast ser umulig ut?

De fire spørsmålene jeg stiller kan i grunnen besvares ut fra enkle motsetninger og prinsipper (altså i korte trekk), men jeg mener at de enkle motsetningene uansett har store implikasjoner for de to teoriuniversene jeg har satt meg fore å redegjøre for.

(En liten begrepsavklaring før den teoretiske redegjørelsen. *Verdener* og *ordner* betegner det samme i redegjørelsen av Boltanskis prosjekt. Dansk språk operer med *verdener*, i Norge sier vi gjerne *ordener*).

2 Teoretisk redegjørelse

2.1 Pierre Bourdieu – Distinksjon

Pierre Bourdieu var en kjent fransk sosiolog som kom fra små kår på den franske landsbygda og som skulle bli en skikkelse i den franske sosiologien og samfunnet for øvrig. Han ble i 1968 leder for *Centre sociologie Européenne*. Han har gitt ut en rekke bøker og mottatt stor anerkjennelse internasjonalt. I 1979 ga han ut boken «Distinksjonen: *En sosiologisk kritikk av dømmekraften*» som av mange anses som en ny-klassiker innenfor sosiologifaget. Det er fra denne boken jeg skal forsøke å trekke linjer i hans teorier og samtidig knytte ulike begrepene til andre retninger og tenkere. Allerede i undertittelen ser man en klar henvisning til Immanuel Kant (1724-1804), og hans siste bind i den kjente triologien rundt *kritikker*. Bourdieu selv anses som en representant for den kritiske sosiologien. Boken bygger på empiriske undersøkelser som helt grovt konkluderer med en *legitim kultur* i høyere samfunnslag, som innehar den «riktige» smaken, og at de som ikke behersker denne kulturen (lavere samfunnslag) blir dominert, og tyr til å nekte seg selv det som nektes dem (Bourdieu 1995, s.225). Bourdieu ser det som sin oppgave å få klarhet i disse forhold- som han selv skriver:

«Sosiologien ligner sjelden så mye på en samfunnsmessig psykoanalyse som når den gjør smaken til sin gjenstand. Det skyldes at i kampene som finner sted på den herskende klassen og på kulturproduksjonens felt er smak noe av det viktigste som står på spill» (Bourdieu 1995, s.54).

Jeg leser en form for avsløringsstrategi i dette utsagnet. Bourdieu henviser til en psykoanalyse i Sigmund Freuds ånd, som skal avsløre samfunnets ubevisste mønstre for oss slik at vi kan se verden slik den «virkelig» er. Kant i sin tid formulerte det som å bli «vekket fra sin dogmatiske slummer» da han leste Humes erkjennelsesteori, og innså da at han måtte formulere sin egen (Tollefsen, Syse & Nicolaisen 2010, s.377). Bourdieu gjør et poeng i innledningen av boken at Kant ikke tar høyde for at smaken *ikke* får sosiale konsekvenser i Kants drøfting. Kants skjelnet «mellom behag og begjær, og, mer allment, mellom desinteressen, den eneste garantien for betraktningens rent estetiske kvalitet, og fornuftens interesse i å definere det Gode» (Bourdieu 1995, s.50). Bourdieu er ikke filosof, men først og fremst sosiolog, og han finner i empiriske undersøkelser at:

«de som vet å gi seg selv sublimerede, raffinerte, desinteresserte, frie og distingverte gleder ... får bekreftet sin overlegenhet. Det er dette som gjør at kunst og forbruk av kunst er forutbestemt til å ha som sosial funksjon å legitimere sosiale forskjeller (...)» (Bourdieu 1995, s.54).

La oss herfra holde oss i sosiologien, den mest kjente og første «avsløreren» må sies å være Karl Marx (1818-1883), som mente at arbeiderklassen var avhengig av å bli en klasse «für sich» for å gjøre seg *bevisst* kapitalismens utbyttingsforhold mellom kapitalister (eiere) og proletariatet (lønnsinntakere) (Martinussen 2008, s.51). Ifølge Jon Elster var det særlig tre begreper som står igjen etter Marx' kritikk av kapitalismen- «Marx fant tre hovedsvakheter ved kapitalismen: ineffektivitet, utbytting og fremmedgjøring» (Elster, 1998, s.53). Disse begrepene (i alle fall de to siste) er noe Bourdieu er opptatt av i sitt eget begrepsapparat.

Men la meg også få presisere at Bourdieu er opptatt av å forene klassiske dikotomier i sosiologien. Han gjør det til et eget prosjekt å forene begrepsparene aktør/struktur, teori/praksis, objekt/subjekt, og materialisme/symbolsk representasjon. Slik Gunnar C Aakvaag skriver om aktør/struktur-problemløsningen til Bourdieu;

«Først må vi gjennom et «objektivistisk brudd» avdekke objektive sosiale strukturer. Nøkkelbegrepene her er sosialt rom, sosialt felt og kapital. I neste «subjektivistisk brudd» må vi så hente inn igjen den kreative og kompetente aktøren. Nøkkelbegrepet i så måte er habitus. Til sist gjelder det å koble sosiale strukturer med den kompetente aktøren på en slik måte at det ene ikke går på bekostning av det andre» (Aakvaag 2008, s.149/150).

Bourdieu snakker om *sosialfysikk*, når han refererer til over-individuelle strukturer som determinerer aktørers handlinger, og *sosialsemiologi* om de teorier som ser samfunnsnivå som

følge av frie aktørers valg. La meg derfor også bruke hans egne ord til å forklare skillet mellom det man kan kalle objektiv og subjektiv tuftet sosiologi;

«Samfunnsvitenskapen trenger ikke velge mellom på den ene siden den formen for sosialfysikk – representert ved Durkheim, som samstemmer med sosial-semiologien i en innrømmelsen av at en ikke kan gripe «virkeligheten» uten å sette i verk logiske klassifiseringsinstrumenter... -og på den andre siden den idealistiske semiologien, som gir seg i oppgave å lage et «referat av referatene», som Harold Garfinkel sier, og ikke registrere noe annet enn å registrere registreringene av en sosial verden som i siste instans ikke er noe annet enn et produkt av mentale, det vil si språklige strukturer» (Bourdieu 1995, s.243/244).

Jeg vil nå gjøre rede for de helt sentrale begrepene hos Bourdieu og forsøke å finne slektskap til Marx og andre tenkere og skoler innen sosiologifaget. Helt konkret, og under egne overskrifter, vil jeg redegjøre for *kapital-begrepet*, *det sosiale rommet*, *sosiale felt*, *habitus* og til slutt *symbolsk vold*. Jeg forstår det sånn at sosialt rom og sosiale felter er de objektive strukturene jeg tidligere nevnte hos Aakvaag, mens habitus gir rom for en kreativ og kompetent aktør (subjektivistisk brudd) (Aakvaag 2008, s.162).

2.1.1 Kapital

Her kommer jeg (igjen) ikke utenom Karl Marx, som i midten av det nittende århundret kritiserte kapitalismen for å utnytte arbeiderne til fordel for merverdi, altså at lønngiverne sitter igjen med overskuddet av produksjonen, mens «den frie» arbeideren får lønn i forhold til arbeidsinnsats og dessuten blir fremmedgjort i prosessen (Ritzer 2009, s.51). Dette er en veldig forenkling av Marx kritikk av kapitalismen som sådan. Poenget mitt er at Marx opererer med kun to klasser og at kapital kun er én ting- nemlig økonomisk makt i form av eiendom og penger (produksjonsmidler). Samtidig ironiserer Marx over den «frie» arbeideren slik;

«För att förvandla pengar till kapital måste penningägaren (...) finna den fria arbetaren på marknaden, fri i dubbel mening, dels på så sätt att han som fri man råder över sin arbetskraft som sin vara, dels i så måtto att han inte har andra varor att sälja, utan är lös och ledig, fri från alla de ting som kan hindra honom att nyttiggöra sin arbetskraft (Ritzer 2009, s.55).

130 år senere ser Bourdieu også kapital som noe som akkumuleres av noen få og brukes til å dominere de mange. I mellomtiden nyanserer Max Weber klassebegrepet i forhold til

menneskers livssjanser, som kan likne på det Bourdieu selv viser til, noe jeg kommer tilbake til under.

Men altså, kapital er for Bourdieu å betrakte «helt allment som knappe ressurser det er konkurranse om blant individer og grupper i samfunnslivet» (Aakvaag 2008, s151). «Kapital er makt i egenskap av å være en ressurs som kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale livet» (Aakvaag 2008, s151). Bourdieu skiller mellom ulike former for kapital, som i sin tur skaper relasjonelle forhold, eller *distinkte* trekk i forhold til andre egenskaper, i det sosiale rommet (se fig 1 under) (Bourdieu 1995, s33).

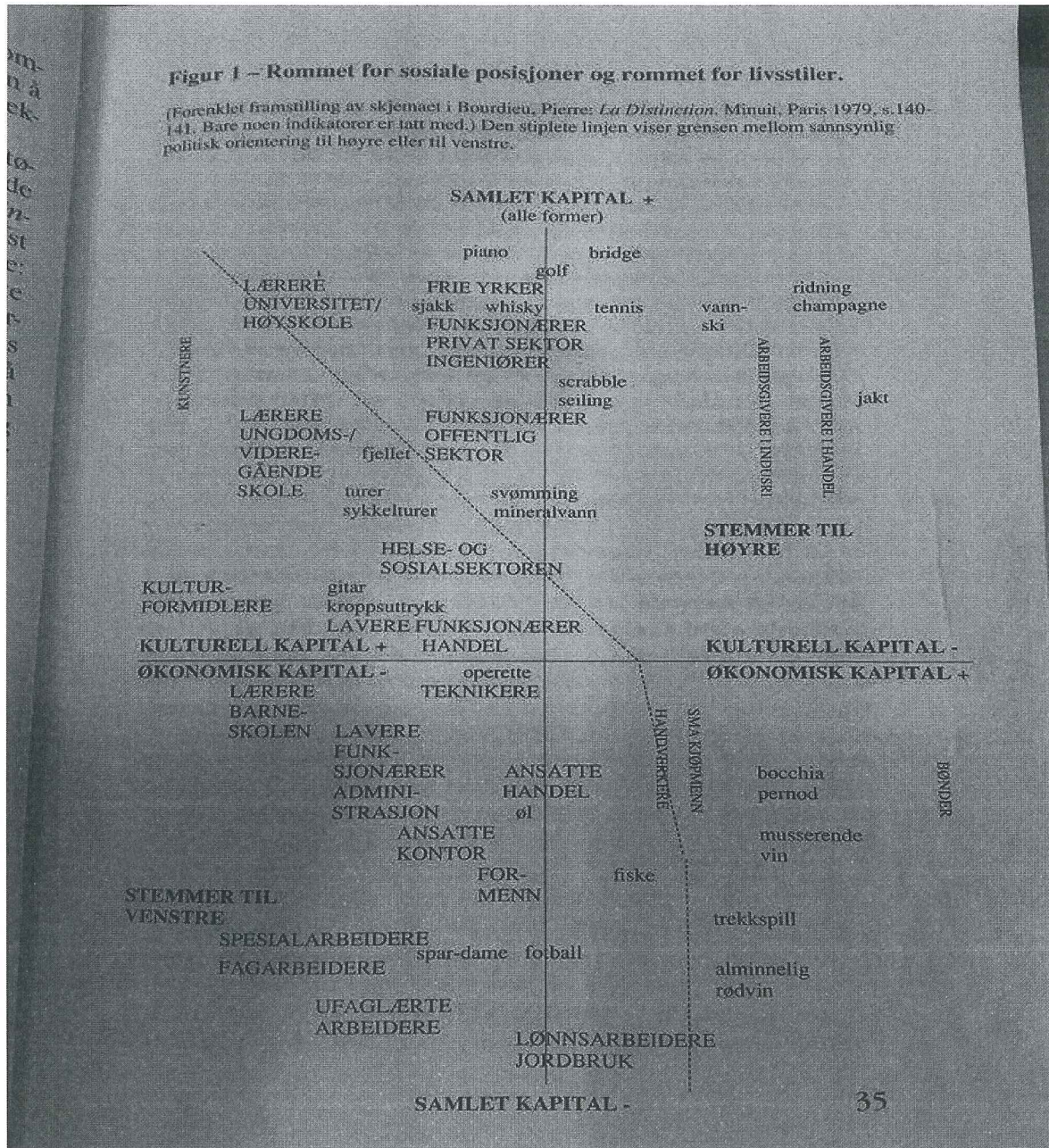
Legg forøvrig merke til ordet «distinkt» i forrige setning, det er i dette poenget Bourdieu legger grunnen for å snakke om begrepet om *sosialt rom* (som jeg snart kommer til) (Bourdieu 1995, s33). Det vil si at det distingverte, er distingvert fra *noe*, og at det nødvendigvis må oppstå (mellom)*rom*.

Som sagt defineres kapital til å være begrensede ressurser. Det er viktig å poengtere at i Bourdieus fremstilling av samfunnslivet vil mennesker investere kapitalen de allerede besitter for å akkumulere mer. «Kapital blir derfor både *mål* og *middel* i samfunnslivet» (Aakvaag 2008, s152). De ulike typene kapital definerer han som økonomisk-, kulturell-, og sosial kapital. Økonomisk kapital er rett og slett summen av de materielle godene en person besitter, slikt som penger, aksjer, eiendommer, redskaper, land, fabrikker, råvarer osv. (Aakvaag 2008, s.152). «Kulturell kapital er en annen kapitalform som består i å ha tilegnet seg og mestre den dominerende kulturelle koden i samfunnet» (Aakvaag 2008, s.152). Bourdieu gir mange eksempler i boken på empiriske undersøkelser der respondentene gir inntrykk av å kunne mye om klassisk musikk eller anerkjent kunst, mens de i virkeligheten fram står som pretensiøse, eller med *god vilje* som han skriver.

Bourdieu insisterer på at «kulturell kapital» gir makt gjennom resultater i utdanningssystemet, tilgang til attraktive posisjoner på arbeidsmarkedet, bedre muligheter for deltakelse i politikk, vitenskap og kunst, distingvert forbruk, tilgang til eksklusive sosiale miljøer gjennom for eksempel ekteskap og vennskap, generell status og prestisje osv. (Aakvaag 2008, s.152).

Den siste formen for kapital betegnes som *sosial kapital*. «Den består i tilgang til sosiale nettverk og medlemskap i grupper som familie, venner, bekjente, kolleger, naboer, medstudenter, frivillige organisasjoner osv. (Aakvaag 2008, s.153).

2.1.2 Det sosiale rommet

Figur 1 – «Rommet for sosiale posisjoner og rommet for livsstiler» (Bourdieu 1995, s.35).

Figur 1 - «Rommet for sosiale posisjoner og rommet for livsstiler» - er én persons samlede kapital satt opp skjematisk etter den vertikale aksene «samlet kapital», og den horisontale aksene «kulturell- og økonomisk kapital». Det er her Bourdieus *klasse*-begrep kommer inn. «Disse teoretiske klassene er fiktive grupperinger som bare eksisterer på papiret og bare fordi forskerens intellekt har bestemt at de skal gjøre det» (Bourdieu 1995, s.39). Videre mener Bourdieu at dette tross alt er en *risiko* for å bli oppfattet som virkelige klasser (Bourdieu 1995, s.39). Fordi de som er nær hverandre i det sosiale rommet, og derfor har disposisjoner for

tilnærmet lik smak, vil de være mer tilbøyelig til å danne kategorier/klasser, enn hvis de er langt fra hverandre i det strukturerende sosial rommet. I forhold til Marx, skriver Bourdieu; «Men det betyr ikke at de konstituerer en klasse i Marx` forstand, det vil si en gruppe mobilisert for et felles mål og mot en annen klasse» (Bourdieu 1995, s.40).

Max Weber nyanserte også i sin tid klassebegrepet til Marx- ««Økonomisk betinget makt» er naturligvis ikke identisk med «makt» overhodet» (Weber 2000, s51). Her drar Weber inn *ære* som mulig annet grunnlag for makt. ««Klasser», «stender» og «partier» er nå maktfordelingsfenomener i samfunnet» (Weber 2000, s.51). Klasse definerer han slik;

«En «Klasse» kjennetegnes ikke ved sosial samhörighet i den betydningen av ordet vi fastholder her. En klasse representerer bare mulig (og hyppig forekommende) grunnlag for fellesskap og solidarisk opptreden. Vi vil tale om en «klasse» der hvor

- 1) et flertall av mennesker bar til felles at deres sjanser i livet er bestemt av samme spesifikke årsakskomponent, for så vidt som
- 2) denne komponenten utelukkende består av økonomiske interesser i forbindelse med erverv eller eiendom, og
- 3) disse økonomiske interesser betinget av *markedet* for økonomiske goder og arbeidskraft («klassesituasjon») (Weber 2000, s.52).

Weber nyanserer altså klasse ut fra personers *livssjanser* og dets posisjon til *markedet*. Jeg skal forsøke å knytte livssjanser opp mot Bourdieus begrep om *habitus* under. Først må jeg presisere en fare Bourdieu gjør oss oppmerksom på når han advarer mot at «teorien gjør en saltomortale (et dødelig hopp) fra eksistens i teori til eksistens i praksis, eller, med Marx` egne ord, «fra de logiske ting til tingenes logikk»» (Bourdieu 1995, s.40). Her minner Bourdieu om at for å virkeliggjøre en teoretisk fundert klasse kreves det et mobiliserings arbeid, eller *kamp* som han skriver.

«Denne kampen er en rent symbolsk (og politisks) kamp for å påtvinge en verdensanskuelse, eller bedre, en måte å konstruere den sosiale verden på, i persepsjonen og i virkeligheten, og å konstruere de klassene som den sosiale verden inndeles i» (Bourdieu 1995, s.41).

Klasser slik Marx så det finnes altså ikke, i alle fall ikke uten innstendig mobiliseringsarbeid. «Det som finnes er et sosialt rom, et rom av forskjeller og i dette rommet finnes klassene i en slags virtuell tilstand, som samlinger av punkter, altså ikke som faktum, men som *noe det dreier seg om å gjøre* (Bourdieu 1995, s.42).

Her trekkes forbindelser til en strukturalistisk tankegang som den man finner hos Claude Lévi-Strauss(1908-2009), som for øvrig Bourdieu selv var elev av. En sosiologi som igjen er knyttet til den *språklige vending* gjort kjent av lingvisten Ferdinand de Saussures (1857-1913). «Av skårskilt stort interesse for oss är Saussures distinktion mellan *lanuge* och *parol* (Ritzer 2009, s495). *Launge* refererer til språkets formelle eller grammatiske side, mens *parole* er virkelig tale eller den måten taleren bruker språket på. Tanken er at *launge* består av et system av fonetiske bestanddeler som styres etter bestemte regler. *Launge* gjør *parol* mulig (Ritzer 2009, s.495). Poenget blir at strukturer er noe som man tenker *med*, ikke *på*. Et eksempel som ofte benyttes er at vi ikke kan snakke om «varm» uten den binære (strukturelle) motsatsen «kald», «varm» gir ingen mening uten «kald».

Lévi-Strauss gjorde Saussures arbeid om språk til en antropologisk spørsmål;

«Lévi-Strauss tänkande kan illustreras av exemplet med likheter mellan språkssystem och släktsskapssystem. För det första är termerna som används för att beskriva släktskap, på samma sätt som fonemen i språket, grundläggande analysenheter för den strukturalistiska antropologen. För det andra har varken släktskapstermerna eller fonemen nogon mening i sig själva. I stället får båda mening först när de är nödvändiga delar av ett större system» (Ritzer 2009, s.496).

Dette åpner for tankegangen om én smaks binære motsats til en annens smak, derav kan Bourdieu strukturerer de ulike kulturelle preferansene i et system og sette de opp mot hverandre. Han mener å finne en *legitim kultur* som dominerer, de med *god vilje* som kjemper på to fronter, og til slutt de som *må velge det nødvendige*. Bourdieu oppfordrer leseren til å undersøke andre sosiale og symbolske rom i andre samfunn når han skriver; «at de forsøker å definere de grunnleggende prinsipper for atskillelse, finne de spesifikke distingverende tegn når det gjelder sport, matlaging, drikkevarer osv., finne de treffende trekkene som danner de betydningsbærende forskjellene i ulike symbolske under-rom (Bourdieu 1995, s.43).

2.1.3 Sosiale felt

«Den viktigste forskjellen mellom det sosiale rom og et sosialt felt er at der posisjonene i det sosiale rom er basert på mengde og sammensetning av de *generelle* kapitaltypene økonomisk og kulturell (og sosial) kapital, er posisjonene i et sosialt felt bestemt av den mengden en aktør besitter av den *feltspesifikke kapitalen*» (Aakvaag 2008, s.155).

Bourdieu opererer med ulike sosiale felt (institusjoner, sfærer, arenaer) innenfor det sosiale rommet. Eksempler på felt kan være det økonomiske felt, det vitenskapelige felt, det religiøse felt, det akademiske felt, det kunstneriske felt osv. De ulike feltene oppstår når det har utkrySTALLISERT seg en særegen kapitaltype som har verdi innenfor feltet. «Kapital definerer Bourdieu som det som gir innflytelse på et felt, slik at et felts yttergrense også er det sted der den feltspesifikke kapitalen slutter å gi innflytelse» (Aakvaag 2008, s.155). Dette kan minne om *disembedding* -logikken til Anthony Giddens i hans modernitetsanalyse, der han ser sosiale relasjoner som løftes ut av sine lokale interaksjonssammenheng og omstruktureres over ubegrensede områder av tidsrommet. Giddens knytter denne prosessen til *symbolske tegn* og *ekspertsystemer* (Ritzer 2009, s.455).

Spørsmålet nå blir hvordan Bourdieu forklarer hvordan de ulike kapitaltypene blir til og eventuelt blir utfordret av nye betingelser? Svaret ligger i begrepene doxa, hetrodoxa og ortodoxa. Doxa kan beskrive den virkeligheten, eller kapitalformen, som er rådende på et gitt tidspunkt innenfor et gitt felt;

«En av de viktigste virkningene av samsvaret mellom faktiske inndelinger og prinsippene for praktiske inndelinger, mellom samfunnsmessige strukturer og mentale strukturer, er uten tvil det faktum at den første erfaring med den sosiale verden en erfaring av *doxa*» (Bourdieu 1995, s.225).

Doxa blir imidlertid stadig utfordret, ofte av nykommere på et felt. «Deres forsøk på å etablere seg på et felt vil ofte fortone seg som et stormløp mot de «de gamle» og «etablerte». Angrep på den etablerte doxa kaller Bourdieu for hetrodoxa – altså vranglære. ... Det som skjer når doxa blir angrepet av hetrodoxa, er at representantene for doxa må forsvare seg. Da omformes doxa til *ortodoxa*» (Aakvaag 2008, s.157).

Bourdieu gir her en forklaring på hvordan kapitaltypene kan oppstå og forandres i tid og rom. Det som er god kapital i dag, er nødvendigvis ikke dugende i morgen. Et eksempel hentet fra boka (Distinksjonen) handler om hvordan boksing ble sett på som en adelig syssel mot slutten av det nittede århundret, mens det hundre år senere en praksis for arbeiderklassen (Bourdieu 1995, s.32).

2.1.4 Habitus

Til nå har begrepene i Bourdieus teorier dreid seg om det (Gunnar C. Aakvaag) beskriver som et *objektivistisk brudd* i forsøk på å forene aktør og struktur. Nå vil jeg fokusere på det såkalte *subjektivistisk brudd*, bedre kjent i Bourdieus terminologi som *habitus*. Bourdieu sier gjerne at habitus er kroppsliggjort og beskriver habitus slik;

«Habitus er et forenende og genererende prinsipp som lar indre og relasjonelle kjennetegn ved en posisjon komme til uttrykk i form av en enhetlig livsstil, det vil si som et enhetlig sett av valg av personer, goder og virksomheter» (Bourdieu 1995, s.36).

Tidligere nevnte jeg Weber sitt fokus på livssjanser og standsære med tanke på klassetilhørighet, i habitusbegrepet kan man ane noe av det samme. Jeg tar i bruk et eksempel fra boka der arbeidsmannen og industrilederen blir sammenliknet. Altså et eksempel på to ulike *standssituasjoner* i Webers forstand (se definisjon av *standssituasjon* under);

«Hva arbeidsmannen spiser, og særlig måten han spiser på, hvilken idrett han utøver og måten han utøver den på, hvilke politiske meninger han har og måten han uttrykker dem på – alt skiller seg systematisk fra tilsvarende forbruk og aktiviteter vi vil finne hos en industrileder» (Bourdieu 1995, s.37).

Det er videre klart at hvordan man ser på en aktivitet vil avhengig av hvor man står og kommer fra, «slik har det seg at én væremåte eller gjenstand kan bedømmes på ulike måter – som fornem av én, som pretensiøs eller prangende av en annen, som vulgær av en tredje» Bourdieu 1995, s.37). Til sammenlikning definerer Weber en *standssituasjon* slik;

«Når en egenskap som er felles for mange mennesker, er gjenstand for en sosial vurdering av hvorvidt den er «ærefull» eller «vanærende», og denne vurderingen betinger typiske trekk ved menneskers livsskjebne, utgjør disse trekk en «standssituasjon» (Weber 2000, s57.)

Bourdieu er påpasselig med at habitus er noe som både kan virke muliggjørende og begrensende, og at det ikke er forskerens intellektualistiske væremåte som skal projiseres inn i aktøren når ulike habitus skal forklares (Aakvaag 2008, s.159). Habitus har mye til felles med Giddens' begrep om praktisk bevissthet og Schutz' og Habermas' begrep om livsverden, begreper som ikke baserer seg på forskerens «teoretiske» væremåte (Aakvaag 2008, s.160).

I at habitus er muliggjørende legger Bourdieu «en «praktisk sans», det vi si en evne til å orientere seg på en fornuftig og selvstendig måte i samfunnslivet. Habitus er altså grunnlaget for den *handlingskompetanse* som sosialfysikken framkjenner aktørene» (Aakvaag 2008,

s.161). Og denne handlingskompetansen ser ut til å henge sammen med å stadig forbedre/forsvare sin posisjon i samfunnet, slik som nevnt tidligere sammenhengende kapitalknapphet og konkurransen for å tilegne seg mest mulig. Dette strider mot en funksjonalisme i Talcott Parsons ånd som fremhever aktørers handling utfra internaliserte verdier og normer. «Bourdieu svarer polemisk at folk handler som de gjør fordi de har noe å tjene på det, og at Parsons og funksjonalismen følgelig representerer et håpløst idealistisk syn på samfunnslivet» (Aakvaag 2008, s.161).

Habitus kan også virke begrensende i at den er klasespesifikk- «den gjenspeiler personens posisjon i det sosiale rom (og, sekundært, hennes posisjon i ulike sosiale felt)» (Aakvaag 2008 s.161). Dette er bakgrunnen for kritikken han retter mot sosialsemiologien. «Disse teoriene tror handlinger, sosiale situasjoner og lokal mening konstrueres nærmest forutsetningsløst nedenfra og opp. I virkeligheten vil imidlertid all mikrointeraksjon struktureres av aktørenes klasespesifikke habituser ...» (Aakvaag 2008, .162).

Bourdieu har nå vist oss hvordan det kan bygges bro mellom en objektiv og en subjektiv forståelse av virkeligheten, uten at aktørene blir determinert i handlinger eller at samfunnsmessige strukturer *ikke* har noe å si for deres liv og handling.

2.1.5 Symbolsk vold

Jeg startet denne redegjørelsen av Bourdieus «Distinksjonen» med å påpeke Bourdieus «avsløringsprosjekt». Jeg mener dette prosjektet bunner ut i teorien om *symbolsk vold*. Kort fortalt at de som kan herske (de som besitter den legitime kulturen) vil dominere de som kan domineres, og at de som domineres godtar dette som deres skjebne. Med Bourdieus egne ord; «Men en bør presisere analysen av denne logikken, av den symbolske voldens logikk, som fører til at de underordnedes livskunst nesten alltid oppfattes, og også av de underordnete selv, ut fra den overordnete estetikkens destruktive og reduksjonistiske synspunkt» (Bourdieu 1995, s.38).

Eller et annet sted i boken tilegnet samme poeng; «De (de dominerte) tenderer derfor mot å gi seg selv det samme som fordelingen gir dem, og nekte seg selv det som nektes dem («det der er ikke noe for oss»)» (Bourdieu 1995, s.225).

Jeg avslutter redegjørelsen av «Distinksjonen» og Pierre Bourdieus teorier her. Videre skal redegjøre for Luc Boltanski og hans pragmatiske prosjekt innenfor sosiologien.

2.2 Luc Boltanski - Ekvivalens

Luc Boltanski er eldre bror av den kjente billed- og skulptørkunstneren Christian Boltanski (1944-). Boltanski (Luc) er en fransk sosiolog som tidlig i sin karriere samarbeidet tett med Pierre Bourdieu. Han er utdannet sosiolog, og er i dag professor ved *École des hautes études en sciences sociales* (EHESS) i Paris og stifter av *Groupe de Sociologie Politique et Morale*, som har blitt sentrum for den franske pragmatiske sosiologi. Han var en av pådriverne bak etableringen av tidsskriftet «*Actes de la recherches en sciences sociales*», som er kjent for å formidle sosiologiske funn i Bourdieus sosiologiske skole (Boltanski 2011, s11).

«Hos Bourdieu lærte Boltanski blandt andet, at sociologien ikke er en rent spekulativ affære, men forudsætter et ofte møjsommeligt arbejde med insamle og behandle empiriske data, der kan befrugte den teoretiske begrebskonstruktion» (Boltanski 2011, s11).

Jeg vil i all hovedsak holde meg til de tre innledende kapitlene i boken «*Luc Boltanski: Pragmatisk sosiologi*» utgitt på dansk i 2011, og en artikkel av Blondeau og Sevin, «*En sociologi der hele tiden sættes på prøve: Interview med Luc Boltanski*». De tre kapitlene heter henholdsvis; *Introduktion til Luc Boltanskis sociologi ved Lars Held*, *Den kritiske evnens sociologi* og *Kritisk sociologi og kritikens sociologi*. Det er særlig i kapittel II at man får greie på hva Boltanskis prosjekt går ut på, her etablerer han en teori som han senere bruker i ulike sammenheng. Han har i det hele tatt en ganske pragmatisk tilnærming til faget, med mange ulike undersøkelser på ulike temaer, men begreper rundt menneskers egen evne til rettferdiggjørelse og forhold til ekvivalenssprinsipper (se under) går igjen. Som du sikkert legger merke til har jeg stjålet tittelen på denne oppgaven fra bokens tredje kapittel, her redegjør Boltanski selv for kritikken av den kritiske sosiologi og hvilken plass en sosiologi om kritikk kan og skal ha.

La meg først få svare på hva det *pragmatiske* element det siktes til i denne formen for sosiologi kan være. Det vil igjen være på sin plass å trekke in Immanuel Kant, «der i sin *Antropologi i pragmatisk perspektiv* skelner mellem «fysiologisk viten», studiet af, hvad naturen har gjort mennesket til, og «pragamtisk viden», studiet af, hvad mennesker gør eller kan gøre» (Boltanski 2011, s.9). Det er i siste kategori Boltanski prøver å befinne seg, «sociologiens primære opgave (er) at klarlægge *det, som folk er i stand til, «Ce dont le gens sont capables»* (Boltanski 2011, s.9).

2.2.1 Bruddet med Bourdieu

I denne oppgaven står sammenhengene i bruddet mellom Bourdieu og Boltanski sentralt. Boltanski og hans kollegaer trodde ikke lenger på en kritisk (eller konsensus) basert sosiologi som kun tok utgangspunkt i maktrelasjoner, interesseforhold og vold. De mente denne formen for sosiologi var i ferd med å komme inn i et dogmatisk spor, der menneskelig handling og motiv ble redusert til bakenforliggende maktforhold. «I stedet vil vi gjerne vise, at der finnes situasjoner, hvor mennesker tilstræber en retfærdig orden.» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.40). I 1984 publiserer Boltanski og kollegaer «Le Dénonciation» (Påtalen), her foretar de empiriske undersøkelser hvordan mennesker utveksler kritikk og rettferdiggjørelser. Dette kan sies å være det endelige bruddet med den kritiske sosiologien for Boltanskis del (se under-*Konstruksjon av det kollektive*).

«Vi gikk i gang med at opbygge en ramme, der gjorde det mulig å forklare og forene de krav og begrensninger, som så vel kritikken som rettferdiggjørelsen er underlagt, for herigjennom at omgå modsætningen mellom den kritiske sosiologi og konsensus-sosiologien. Vores mål var å frigjøre os fra den kritiske sosiologi, sette den i parentes – ikke af politiske grunde, men af metodiske –for at opbygge nogle metodiske redskaber til at forstå den kritiske aktivitet, som almindelige mennesker udfolder og dermed gjøre den til objekt for en sosiologi. Vi ville skabe en sosiologi om de kritiske kompetencer, som mennesker benytter sig af i hverdagslivet» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.41).

Jeg vil nå se på grunnelementer i Boltanskis sosiologi, altså hvordan han maker å vise; *Konstruksjon av det kollektive, Kompetanser og dispositiver – den sosiale verdens konvensjonelle grunnlag, Handlingsregimer, Etablering av ekvivalens, Den kritiske evnes sosiologi, Muligheten for å oppnå legitim enighet, Modell av rettferdighetsansens og Storhetsordener*. De ulike utredningene vil få hver sin overskrift.

2.2.2 Konstruksjon av det kollektive

I undertittelen på denne oppgaven skriver jeg ordet *ekvivalens*, med dette sikter jeg til et hovedprinsipp i sosiologien man finner hos Luc Boltanski. Ekvivalens er «en standard, en målestok, det vi kalder ækvivalensprinsipp, der gjør det mulig å jøvføre mennesker og ting for derved at kunne vurdere dem i en given situation» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.42). Legg spesielt merke til hvordan det beskrives at mennesker og ting sammen skal gi grunnlag for vurdering, mer om dette under overskriften «*Kompetanser og dispositiver – den sosiale verdens konvensjonelle grunnlag*».

Det som er tilfellet her, *konstruksjon av det kollektive*, beskriver prosessen bak en sammenlikning av ulike grupperinger i samfunnet til å gjelde én klasse. I verket *Les cadres – La formation d'un groupe social* fra 1982, sammenfatter Boltanski de historiske årsakene bak dannelsen av *Cadre*-klassen i Frankrike på 1930-tallet, en klasse bestående av umiddelbart heterogene grupper – ingeniører, salgsmedarbeidere, teknikere revisorer osv. (Boltanski 2011, s.12). Målet deres var å en fredfull «tredje vei» mellom kollektivismen og anarkistisk kapitalisme.

«Boltanski viser, hvordan gruppen gjennom politiske prosesser defineres og afgrænses, og hvordan dens eksistens med tiden bliver sikret og naturalisert gjennom forskjellige former for *objektivering*: pensionsfonde og undervisningscentre for *cadres*, magasiner og tidsskrifter for *cadres*, politisk og juridisk representasjon osv» (Boltanski 2011, s.13).

Fokuset på politiske kamper og symbolsk representasjon har klare hentydninger til Bourdieu, men samtidig viste analysen begrensningene ved Bourdieus habitus-teori. Men klassens indre heterogenitet umuliggjør tanken på gruppens eksistens på grunnlag av en mengde individers pre-refleksive interesser (Boltanski 2011, s.13).

«Cadrene opstod derimot som produktet af et refleksivt socialt og politisk konstruktionsarbejde, der is sin logik kan sidestilles med vitenskapelige konstruksjon av klasser: I begge tilfælde dreier det sig om at etablere ækvivalens mellom et sæt enkeltstående individer og samnefje dem i en kategori ... Dette viste, at sociologien ikke har monopol på evnen til refleksivt at etablere en relation mellom individ og kollektiv, mellom del og helhet, men at denne kapasitet også må tilskrives de individer, som sociologen gjør genstand for analyse» (Boltanski 2011, s.13).

I en artikkel fra 1984, *La dénonciation* (Fordømmelsen), analyserer Boltanski en mengde leserbrev til avisen *Le Monde* som omhandler urettferdighet av ulike slag. Han setter opp et dommerpanel av ordinære mennesker og får de til å vurdere avsenders normalitet på en skala fra 1 til 10. Han benyttet seg av en korrespondanseanalyse av brevenes innhold og panelets bedømming, og kom fram til en «fordømmelsens grammatikk» (Boltanski 2011, s. 14). Han fant at de innsenderne som hadde klart å generalisere sin sak til å gjelde det *felles beste* kom best ut. I Boltanskis termer klarte de å *avsingularisere* sin urettferdighet til å gjelde flere og dermed mobilisere en offentlig kritikk på best mulig måte.

«La dénonciation markerer det egentlige brudd med Bourdieus teori og startskuddet til et eget selvstændigt sosiologisk program. Boltanski etablerer her en model for relationen mellom

individ og kollektiv, der ikke baserer sig på et begrep om kroppsliggjorte strukturer (habitus), men derimot på ideen om en *grammatisk kompetence*, hvis grundkomponent består i evnen til at passere fra det singulære til det generelle, og som således gør det muligt for mennesker at abstrahere fra deres umiddelbare singularitet og etablere relationer på tvær saf individuelle særtrek» (Boltanski 2011, s.15).

2.2.3 Kompetanser og dispositiver – den sosiale verdens konvensjonelle grunnlag
Her handler det om å finne fram til menneskers *kompetanse* når de fortolker situasjoner, koordinerer handlinger, formulerer kritikker eller rettferdiggjørelser som andre kan akseptere, eller i det minste forstå (Boltanski 2011, s.20). Kompetanse-begrepet låner Boltanski fra Noam Chomsky, men utvider det fra viten om språk, til viten om det sosiale (Boltanski 2011, s.19). Denne *grammatiske metodologi* er en sammensetning av to (ofte sett på som motsettende) teorier; strukturalismen og fenomenologi. For å ta strukturalismen først, «den metodologiske strukturalisme, hvis mål ligeledes var framanalysere – ud fra det umiddelbare virvar af menneskelige handlinger og interaktionsformer – de generelle, konstitutive prinsipper og regler, der muliggør den sosiale utveksling i et samfund» (Boltanski 2011, s.20). Dette kan virke som en strukturalisme som ser på strukturen som noe kollektivt ubevisst, men Boltanski påpeker derimot, for det andre at, det er aktørenes *egne* erfaringer, oppfattelser og bedømmelser som skal ligge til grunn - i tråd med Max Weber og Alfred Schutz' begrep om «subjektiv mening». (Boltanski 2011, s.20).

«Én ting er at den enkelte aktør har sine grunner, men det er jo også slik at andre «kjenner meg og mine grunner», at vi har en felles «mening» når vi samhandler. Det er ikke tilstrekkelig bare å bestemme årsaker og virkninger. Man må også søke å finne grunnene til at folk handler og samhandler som de gjør. Schutz slutter seg til dette, men han mener Weber bare berører overflaten av fenomenet» (Moe 2009, s.144).

Når Boltanski kombinerer disse perspektivene gir han en grammatisk avklaring av aktørenes kompetanser, men samhandling foregår ikke i et tomrom, som han sier (Boltanski 2011, s.21). Han kaller alle de ressurser og ting som kan benyttes i forvaltning av konflikter utover de kognitive prinsipper og regler for *dispositiver*. Dette er for eksempel supermarkeder, valglokaler, fabrikkhaller, klasserom, «der indrammer brugen af disse regler og understøtter deres pragmatiske applicering» (Boltanski 2011, s.21).

Objektene rolle i sosial samhandling låner han fra Bruno Latour, og dispositiv-begrepet henter han fra Foucault. «Problemet kan koges ned til måden forholdet mellom mennesker og objekter, og i dette tilfellet maskiner – «ikke-mennesker», som Bruno Latour ville si (1997) – er indrettet på (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.42).

2.2.4 Handlingsregimer

«På bakgrunn av denne metodologiske ramme har Boltanski utviklet et *pluralistisk* begrepsapparat til beskrivelse av det sociale liv» (Boltanski 2011, s.21).

Boltanski vil utvikle en teori som viser at mennesker beveger seg i ulike verdener, (eller under ulike *ordener* eller *handlingsregimer*), «en pluralitet av verdener og en korresponderende pluralitet av former for menneskelighet» (Boltanski 2011, s.21). Dette kan minne om Schutz' » *finite provinces of meaning*;

«The world of dreams, og imageries and phantasms, especially the world of art, the world of religious experience, the world of scientific contemplation, the world of child, and the world of the insane – are finite provinces of meaning» (Ferguson, H. 2006 s.95).

Hver av disse verdenene har sin egen grammatikk som står i motsetningsforhold til hverandre. Det er viktig å påpeke at det er et *begrenset antall* handlingsregimer og ordener han søker å finne. At mennesker kan handle ut fra ulike forutsetninger slår benene under tanker som skal avsløre underliggende krefter, som de man finner hos Bourdieu, Foucault eller for den sakens skyld Freud- som alle ser etter den bakenforliggende «makten» i menneskers handling (Boltanski 2011, s.22). Boltanski kommer med et illustrerende eksempel;

«Der, hvor andre kun ser tilfældigheder eller sammentræf, forstår denne, takket være sin gjennomtrængende klarsynthed, at udrede sandheden og kendsgerningernes skjulte relationer» (Boltanski 2011, s.22).

Boltanski vil se mennesker som innehavere av muligheter til å orientere seg ulikt til ulike tider og steder på bakgrunn av mange ulike motiver. «Nu kan ikke sociologien selvfølgelig ikke eksklusivt orientere seg mot heterogenitet og diversitet, men må også, *qua* videnskap, etablere en vis regularitet i sit virkelighetsfelt» (Boltanski 2011, s.23). Det er her handlingsregimene kommer inn. Boltanski vil vise at mennesker innehar ulike måter å forholde seg til omverdenen på bakgrunn av hva som søkes eller i hvilken situasjon han står i.

«Begrepet handlingsregime tjener netop dette formål, da det refererer til typer af handlinger, der kan defineres ved deres specifikke logikker og regulariteten i de ressourcer – indre (kompetencer) så vel som ydre (objekter, dispositiver) – som personerne må aktivere for at kunne udføre dem» (Boltanski 2011, s.23).

«Det er menneskene selv, og deres kompetanse og miljø som skal studeres, ut fra menneskene eget språk om rettferd og sannhet. En sosiolog «må derfor opgive (om ikke andet for en stund) den kritiske indstilling for i det hele taget at kunne genkende de normative prinsipper, der ligger til grund for almindelige menneskers kritiske aktivitet» (Boltanski 2011, s.49).

Figur 2 Fire handlingsregimer (Boltanski 2011, s.32)

Figur 2 viser på en måte en dobbel pluralisme, hvor pluraliteten av ulike *rettferdiggjøringsregimer* (se under overskriften *Den kritiske evnes sosiologi*) bare er en del av pluraliteten av ulike *handlingsregimer*. De ulike handlingsregimene er ulike i sin grammatiske logikk og en person kan derfor kun operere innenfor én av disse av gangen. Modellen er konstruert utfra distinksjonene Konflikt/Fred og Ekvivalens/Utenfor ekvivalens. Dette skaper en matrise inneholdende fire handlingsregimer.

2.2.4.1 Rettferdighetsregime

I rettferdighetsregime er det kritikk og rettferdiggjørelse som gjør seg gjeldende, ingen rettferdiggjørelse uten kritikk og vice versa. Det er i dette regime jeg skal forklare Boltanskis ideer rundt *sosiologien om kritikk* mer inngående. Det er altså i dette regimet mennesker bruker sin kompetanse og de dispositiver som gjør seg gjeldene til å enten kritisere eller rettferdiggjøre, eller med Boltanskis begrepsapparat, «... konfrontert med kritikk, rettferdiggjør tingenes tilstand gjennom mobilisering af et eller flere legitime ækvivalensprinsipper, (se *ekvivalensprinsipper* under *Den kritiske evnes sosiologi*) (Boltanski 2011, s.32).

2.2.4.2 Voldsregime

Her er vi *utenfor* ekvivalens og da vil storhet, (storhet henger sammen med rettferdiggjørelsesregimets test av hva som er å betegne som «til det felles beste» på bakgrunn av en «felles verdighet», og vil bli drøftet nærmere under), innebærer å ta alle midler i bruk til å nedkjempe en fiende. «Voldsregime baserer Boltanski seg på Clausewitz' definisjon af den «abstrakte/absolutte krig», der i kort form beskrives som en generalisering af tvekampens logik» (Boltanski 2011, s.32). Voldsregime befinner seg utenfor ekvivalens, noe som innebærer at rettferdiggjøring utgår, og alle midler kan tas i bruk mot en fiende.

2.2.4.3 Riktighetsregime

Dette regime er innenfor ekvivalens, men samtidig i fred, og derfor vil ikke kritikk og rettferdiggjørelse gjøre seg gjeldende. Her handler det om hverdagslige gjøremål man godtar som en del av en rutine. Her beveger vi oss i fred og innenfor ekvivalens, noe som tilsier gjøremål av typen; kjøpe billett til toget, ser på rutetabellen, setter seg inn i toget, «men man setter ikke spørsmålstejn ved billettprisens rimlighet, ved togførerens kompetencer eller nødvendigheden af en offentlig trafik» (Boltanski 2011, s.33).

2.2.4.4 Kjærlighetsregime

Utenfor ekvivalens og i fred handler dette regime om å godta personer slik de er. *Agape* er en betegnelse på kristen nestekjærlighet, som bilde på hvilken «type» kjærlighet vi her snakker om. «I kjærlighetsregimet udgrænses ækvivalensprincippene – og dermed konflikten – for så vidt personerne retter deres fulde opmærksomhed mod hinanden som singulære (dvs. usammenlignelige) individer med singulære behov (Boltanski 2011, s.33). Det er utfra Kierkegaards verk «Kjærlighetens gerninger» Boltanski foreslår en analytisk teori om kjærlighetsregime.

«Et af de interessante særtræk ved dette regime er, at individerne udviser en særlig præferance for núet. Da ækvivalenserne er sat til side, indgår fortiden ikke i form af en gæld og erindres kun svagt. Hvad fremtiden angår, beskrives den ikke som en plan, der skal udføres, men som et håb, der har udgangspunkt i núet» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.50).

Jeg vil igjen understreke at man bare beveger seg i ett regime av gangen, selv om man kan skifte mellom de ulike regimene i ulike situasjoner, så å si fra time til time. Tanken er for så vidt ikke helt ny, men «det nye ved Boltanskis model er, at han regionaliserer disse menneskemodeller ved at omformulere dem til kompetencer, der kan være aktive i visse situationer og hvile i andre» (Boltanski 2011, s.34).

«Det er således ikke spørsmål om at vælge entydigt mellem at bestemme det sociale menneske i termer af enten «kommunikativ deliberation over gyldigheden af handlingsnormer» (Habermas), «alles krig mod alle» (Hobbes, Latour), «praktisk sans» (Merleau-Ponty, Bourdieu) eller «ansvar for den Anden» (Levinas, Bauman). I stedet anskues disse handlingsformer som mulige tilstande, som mennesker kan intræde i afhængigt af situationens karakter og de engagementstilbud, de møder fra andre mennesker» (Boltanski 2011, s.34).

2.2.5 Den kritiske evnens sosiologi

De teorier jeg her skal redegjøre her ble skrevet av Boltanski i samarbeid med økonomen Laurent Thévenot, utgivelsen heter «*De la justification: les économies de la grandeur*» (*On justification. Economies of worth*) og kom første gang ut i 1987. Vi befinner oss nå innenfor *rettfærdighetsregime* og skal utforske konfliktsituasjoner i det sosiale liv. Tesen går ut på i konfliktsituasjoner oppstår et behov for å kartlegge det grunnlag, fra hvilket ansvar for feiltakelser er fordelt, og behovet for å kartlegge på hvilket grunnlag ny enighet kan skapes (Boltanski 2011, s.41). «Artikelen utfolder en grammatikk for sådanne retfærdiggørelsesmodeller, kaldet storhetsordner, og der argumenteres for, at menneskets kritiske evne bliver synlig i daglige konflikter om retfærdiggørelseskriterier» (Boltanski 2011, s.41).

Utgangspunktet for disse tanker er «det kritiske øyeblikk» (*moments critique*), som henviser både til «de involverede personers kritiske aktivitet, og til krisesituationens usædvanlige karakter» (Boltanski 2011, s.42). Mennesker som samhandler på ulike arenaer, for eksempel det politiske, eller i jobbsammenheng eller hvor som helst, i hvilken sammenheng som helst, samhandler om *noe*. De koordinerer deres handlinger ut ifra dette noe, og kan *realisere* at noe er galt, «de kan ikke lenger komme overens; noget må ændres» (Boltanski 2011, s.42).

Med *realisere* henvises det til to prinsipper, et *retroperspektiv* på hendelsesforløpet, at man tar et skritt tilbake og forsøker å få klarhet i hendelsesforløpet på en meningsfull måte. Realisere viser også til at det er en situasjon der *noen sier ifra* om at noe er galt (Boltanski 2011, s.42). At noen sier ifra kan fortone seg som en «scene» i alle tenkelige former. Hvis det er mer alvorlige forhold eller diskusjonen utarter seg kan det ende i «strid». Her kan vi tenke oss en skala fra en hverdagslig «scene» i hjemmet, til rent formelle rettsaker forvaltet av et rettssystem. Konflikter kan altså være alt der imellom. «Vi har undersøgt fellestrækkene i

disse meget forskjellige situationer og således forsøgt at skitsere en overordnet ramme for analysen af konfliktprocessen i et komplekst samfund» (Boltanski, s.43).

Det første de finner er at den som er offer for kritikk er underlagt et *rettferdiggjørelsesimperativ*. Ingen rettferdiggjøring uten kritikk, er tanken. Og de begrunnelser som kommer må overholde bestemte *aksepteringsregler* (Boltanski 2011, s.43). Å si; «jeg liker ikke deg, fordi du ser ikke ut», ville man kunne anta at aksepteringsreglene er ulike hos den som kritiserer, og den som svarer på kritikken. Boltanskis ambisjon er å kunne si noe generelt om alle typer konflikter på bakgrunn av de samme prinsipper.

«Altså skal rammen for analysen af konfliktaktiviteten referere til de generelle redskaber til at håndtere kritikken af enhver social eller situert orden samt retfærdiggørelse af den pågældende orden» (Boltanski 2011, s.43).

Det tas utgangspunkt i at ingen konflikt varer evig, da det ville vært et ulevelig å leve i konstant krisetilstand. Mulighetene som står igjen er *enighet* og *uenighet*, og analyserammen skal kunne innebefatte begge. Til slutt handler ikke konflikter egenhendig om språk. Det må tas høyde for et stort antall objekter, (jevnfør *dispositiver* tidligere), som hus ved arveoppgjør, eller konflikten kan handle om enklere ting som oppvask som står på en kjøkkenbenk. «Rammen skal udarbejdes, så den kan forholde sig til konflikter i den virkelige verden, dvs. den skal kunne beskrive den måde, hvorpå konflikter knytter mennesker og ting til hinanden» (Boltanski 2011, s.43).

2.2.6 Etablering av ekvivalens

«Retfærdigheden får mening gjennom referencen til et krav om en ligelig fordelig. Men – og – det er et gammelt tema, som allerede optræder hos Aristoteles – ligheden skal ikke forsås som en aritmetisk lighed. Betingelsen for, at fordelingen kan erklære for retfærdig er, at den korresponderer med de involverede partes relative værdi. (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.42).

Dette sier Boltanski om bakgrunnen for sitt begrep om *ekvivalensprinsipper*. Hadde ikke mennesker kunnet sammenlikne ulike entiteter til en gitt standard, ville vi befinne oss i en tilstand av konstant kaos, og ideen om sosial orden ville vært illusjonistisk (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.42).

Et eksempel Boltanski refererer til er to bilister som kolliderer. Den ene bilisten er rasende på grunn av mange ulike årsaker: hans kone er blitt syk samme dag, sønnen får dårlige karakterer på skolen, hans sjef ydmyket ham på jobb, og attpåtil kjører en tullebukk rett inn i hans splitter nye bil. Den andre bilisten har også grunner for å beklage seg: hans mor døde dagen i forveien, han har gått opp en skatteklasse, hans siste bok ble refusert av forleggeren, og på toppe av det hele står det en idiot midt i veibanen (Boltanski 2011, s.44).

For å komme ut av denne konfliktsituasjonen er begge bilister avhengig av å fjerne irrelevante kilder «til utilfredshed som «private» og konvergere mod en fælles definition af de relevante genstande i situationen – som for eksempel færdselsloven, dækkenes tilstand osv.» (Boltanski 2011, s.45). «De behøver altså en fælles definition af hva den form for almindhed, som gør muligt at forbinde denne situation med andre lignende situationer» (Boltanski 2011, s.45).

For å avgjøre hva som skal gjelde i denne (og andre) situasjoner bygger de deres argumenter på brede konvensjonelle krav. De er avhengig av å finne hvilke «spilleregler» som skal gjelde. «De gjør kvalificeringerne til genstand for en konventionel test» (Boltanski 2011, s.47).

«Testbegrebet spiller en central rolle i Boltanskis sociologi. Det er et forsøg på i en og samme figur at behandle samfundsvitenskabens to mest fundamentale problemstillinger: spørsmålet om koordinering og spørsmålet om fordeling av status mellem medlemmene i et samfund. Men samtidig udkrystalliserer selve termen også en ambition om at bryde med deterministiske forklaringsmodeller og medtænke usikkerheden og reversibiliteten i de sociale relationer: uden usikkerhed, ingen test» (Boltanski 2011, s.29).

I *koordineringsbegrepet* og *fordelingen av status* ligger det en spenning som hviler på to krav hos Boltanski. Det første er kravet om *fælles menneskelighet*, mens det andre er etableringen av en *hierarkisk orden*. For hadde vi kun blitt ved det første kravet hadde vi levd i paradiset, og ved kun det andre forsvinner muligheten av et fellesskap (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.44). I dette spenningsfeltet oppstår samfunn. Her kommer begrepet om «*storhet*» inn (jevnfør tittelen «De la justification: les économies de la *grandeur*») på bakgrunn av et testbegrep. På norsk snakker vi om storhetsordner (se under). Hva kjennetegner så en som er «stor» i et samfunn? Hva er kjernen av disse testene? Det er tre krav som må innfris i storhetslogikken; At ingen besitter storhet en gang for alle, for da ville kravet om felles menneskelighet ikke være fylt. «Storheten bør derfor forblive ubekendt i konfliktforløpet, således at den relative storhet blandt de tilstedeværende først åbenbares gjennom det, vi kalder en *test*.

«Den anden spesifikasjon har vi kaldt for princippet om *fælles værdighet*. Alle mennesker er i princippet ækvivalente og besiddder de samme muligheter for at nå den mest ophøjede tilstand af storhed med dertil hørende lykkefølelse, ...» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.45). Men med storhet kommer nødvendigvis et offer. Det har seg nemlig slik at hvis man er stor innad i ett regime, kan man ikke samtidig være stor i et annet, derav et offer.

Det siste kriteriet kan betegnes som de stores storhet (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.45). Det holder ikke bare å være stor, en må gjøre det av de rette grunner, til det felles beste for hele samfunnet. «Storheden bidrager til det fælles bedste, og som i Rawls` modell (2005) er især til gagn for de små» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.45).

Hvor mange storhetsordner finnes det? Uendelig, slik en kan tenke at en verdisosiolog kan slutte? «Verdisociologien tildeler enhver tilkendegivet præferance status af værdi» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.43). Ikke alle verdier er legitime, påpeker den videre argumentasjonen til Boltanski, fordi mennesker klarer å skjelne mellom illegitime- og legitime verdier.

«Vi har derfor antaget, at der må eksistere ikke én, ej heller en uendelighed, men en begrænset mængde af ækvivalensprinsipper, hvis opbygning skal opfylde et vist antal krav for at kunne betragtes som legitime» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.43).

2.2.7 Muligheten for å oppnå legitim enighet

Under denne overskriften vil jeg ikke kunne redegjøre for teorier, funn og poenger knyttet til overskriften med henvisning til Boltanskis «pragmatisk sociologi- selv om jeg lovte dette tidligere i teksten. Dette får da stå igjen som et eksempel på at forfatteren (jeg) tidligere i teksten forfattet under et regime som så storhet som *fullstendig utledning av teorier*. Mens jeg nå må innbefatte meg i et regime som *ikke sprenger grensene for spesifikasjonene til denne oppgave*- da dette er spesifisert i «dispositiv-form», som retningslinjer på en nettside tilhørende gjeldende akademi. Jeg blir også nødt til å redegjøre for *En modell av rettferdighetssansen* i kortest mulig drag, av samme årsak. Jeg håper uansett å få fram de mest essensielle poeng til bruk under *Diskusjonen*, og at dette ikke vil kunne gå utover *Konklusjonen*. Jeg kan selvfølgelig kritiseres for ikke å ha fulgt en korrekt disposisjon, mens jeg igjen kan rettferdiggjøre (kompromisse) at mine valg ut fra at de teoretiske poengene under *Mulighet for å oppnå legitim enighet*, tross alt kommer fram eksplisitt og implisitt flere steder i teksten. Jeg kan dra fram åttende avsnitt under *Handlingsregimer* som et eksempel på

et eksplisitt poeng. (Er dette en konflikt mellom *Inspirasjonsordenen* og *Den industrielle orden*(?), se figur 3, *Storhetsordner*, og se om du er enig?)

2.2.8 En modell av rettferdighetssansen

Det er så lang etablert en forståelse av at det ikke finnes uendelig mange måter å rettferdiggjøre seg selv på, som vi så da vi går ut fra at mennesker er kapable til å skille mellom ikke-legitim og legitim rettferdiggjørelse, og i en konflikt har vi muligheten til å ende med enighet eller uenighet, eller for så vidt et kompromiss, som vi skal se nærmere på senere. (Husk at vold er utelukket, da beveger vi oss utenfor ekvivalens og er i et annet regime, med andre storhetstester).

Det jeg nå skal forsøke er å forklare hvordan Boltanski og hans medarbeidere kom fram til et bestemt antall ordener mennesker beveger seg inn og ut av avhengig av situasjonen de står i. Jeg kan nå avsløre at tallet er seks, dette gjelder deres første undersøkelser. Videre studier har funnet flere slike ordener. Boltanski understreker at de ulike ordener må ses på som historiske konstruksjoner som er i stadig bevegelse, noe jeg vil komme tilbake til under *Storhetsordener*.

Metoden de benyttet seg av er tredelt, og jeg betegner de enkelte delene som et korpus; 1.Korpus bestod i å samle et stort empirisk materiale om konflikter. Mer bestemt ble de empiriske undersøkelsene utført av en gruppe kandidatstudenter og analysert i løpet av et undervisningsseminar, som resulterte i en mengde argumenter og situasjonsbestemte mekanismer (Boltanski 2011, s.52). Ut fra dette materialet «hvorfra vi kunne destillere de begrunnelser, der ofte tyns til i dagligdagen» (Boltanski 2011, s.52).

Tanken er; «Den storhet, man tilskriver folk og objekter, bliver i særlig grad sat i relief, når situationerne udvikler sig til en disput, og det er af den grund, at sådanne situationer udgør en meget god lejlighed til at identificere den» (Boltanski 2011, s.52).

2.Korpus, «som vi brugte, bestod af en række klassiske tekster fra den politiske filosofi» (Boltanski 2011, s.52). Dette gjorde Boltanski og medarbeiderne fordi det ble vanskelig å finne systematikk i redegjørelsene, som forskeren kunne utlede ekvivalensprinsippene som lå til grunn for bedømmelses- og kvalifiseringsprosessen, i de empiriske data som forelå i 1.korpus (Boltanski 2011, s.52). Hvorfor og hvordan bruke politisk filosofi til dette? Vil være et naturlig spørsmål. Det naturlige svaret er at de krav om systematikk, som munner ut i de grunnleggende prinsippene de var ute etter, nettopp er *fikspunktet* i politisk filosofi. En filosofi som også må overbevise om *det felles beste* i disse prinsippene (Boltanski 2011, s.52).

Dette ble et verktøy som la grunnlaget for de ulike ordener. Forskerne leste seg gjennom ulike politisk-filosofiske tekster og sammenlignet rettferdiggjørelsene de fant i filosofien med de rettferdiggjørelsene de empiriske undersøkelsene i 1.korpus hadde utarbeidet. De ulike tekstene ble brukt som *grammatikker* innenfor de ulike storhetsordener. «Vor brug af disse kanoiske tekster har derfor været af en intrumental art» (Boltanski 2011, s.53). «Vi studerede hverken disse tekster for deres egen skyld eller som udtryk for en særlig social eller historisk kontekst, men som en overordnet grammatikk for det politisk bånd» (Boltanski 2011, s.53).

Dermed ble de seks ordener etablert på bakgrunn av seks ulike politisk-filosofiske tekster (se under). De filosofier som betoner politisk og sosial likevekt ble foretrukket framfor de som betoner maktens rolle, da disse filosofiprojektene har det til felles at de framhever eksistensen av en felles menneskelighet (Boltanski 2011, s.53). Mer om hvilke ekvivalensprinsipper de filosofiske tekstene bidro med, under *Storhetsordener*.

For å få et bilde på denne tankegangen i Boltanskis egen språkdrakt siterer jeg;

«Men de storhedsordener, der klarlægges og formaliseres i disse politiske filosofier, matrealiseres også i de objektiverende dispositiver, som dagligdagssituationer består af. De er nu indlejret i kernen af et stort antal almindlige institutioner og sociale dispositiver så som valgsteder, værksteder, medier, kunstarrangementer og familiefester» (Boltanski 2011, s.53).

3.Korpus går ut på å finne «de verdener af objekter, som frembringelsen af en virkelighedstest beror på ...» Boltanski 2011, s.55). Vi husker tilbake på at en virkelighetstest knytter kompetanser i mennesker og *dispositivene* sammen under et ekvivalensprinsipp. De politiske tekstene (i 2.korpus) sammen med empiriske funn (i 1.korpus) gjorde at forskerne fant fram til ulike kompetanser, avhengig av filosofisk tekst og respondentenes rettferdiggjørelse. Nå er det dispositivene en virkelighetstest er avhengig av som skal kartlegges. Nå vender Boltanski seg til moderne bedrifters håndbøker for å finne disse gjenstandene.

«Disse guides er skrevet for lægmand og hæveder at have en pædagogisk funktion. Eftersom de blevet lavet til fortælle folk, hvad der er den rigtige måde at frembringe nye situationer og klare sig i de eksisterende situationer på, indeholder de recerancer til et stort antal hverdagsgenstande, der selvfølgelig ikke forekommer i de filosofiske afhandlinger om politik» (Boltanski 2011, s.55).

Igjen leser forskerne forskjellige manualer, «der især havde deres egen måde at definere storhed på, men som alle gjorde krav på at blive brugt i det samme sociale rum ...» (Boltanski

2011, s.55). Og dette sosiale rommet er altså definert som moderne bedrifter. Igjen kan man spørre seg hvorfor og hvordan akkurat håndbøker i moderne bedrifter skal kunne bringe klarhet i mennesker rettferdiggjørelse? For å svare vil jeg minne om dispositiv-begreps betydning for rettferdiggjørelsen, nemlig den at mennesker bruker aktiv disse dispositive i rettferdiggjørelsene. Moderne bedrifter innehar en stor variasjon i arbeidsoppgaver og utsyr tilgjengelig. Nå gjelder det bare å finne hvilke håndbøker (grunnlaget for dispositive i nåtidige verden), som rettferdiggjør under samme ekvivalensprinsipp som de filosofiske tekstene (grunnlaget for menneskelig kompetanse).

2.2.9 Storhetsordner

Figur 3 (under) – *Storhetsordner* - er en skjematisk framstilling av de resultatene Boltanski med medarbeidere, kom fram til i sin undersøkelse av *En modell av rettferdighetssansen*. De ulike ordrene har fått navnene; *Inspirasjon, Den domestiske, Borger, Opinion, Marked og Industriell*.

«Disse verdener er historiske konstruksjoner, og nogle af dem bliver mindre og mindre i stand til at udgøre et grundlag for folks retfærdigørelser, mens nye regimer er i færd med at vokse frem. Man kunne for eksempel spørge sig selv, om der ikke er ved at opstå en grøn storhed eller en kommunikativ storhed» (Boltanski 2011, s.57). Senere i forfatterskapet ble en ny storhetsordenen etablert kalt *Nettverksordenen*, da Boltanski sammen med Éve Chiapello i deres verk *Le nouvel esprit du capitalisme* (Kapitalismens nye ånd) fra 1999, undersøkte den franske kapitalismens utvikling fra andre verdenskrig fram til i dag. Et verk som i det siste har mottatt stor anerkjennelse internasjonalt.

Nå følger en særdeles kort innføring i de ulike ordrene. Jeg fokuserer på hvilket politisk filosofisk verk som er lagt til grunn, og hvilken innføringsmanual som er benyttet. Jeg henviser til figur 3 og den generelle redegjørelsen av Boltanskis teoriunivers over, og ber leseren se disse i sammenheng. Min tanke her er at hvis man har forståelse for teorien bak en modell, vil modellen forklare seg selv, slik prinsippet er med alle modeller man møter på i samfunnsvitenskapen

	(1) Inspireret	(2) Domestisk	(3) Borger	(4) Opinion	(5) Marked	(6) Industriel
Vurderingskriterier	Nådetilstand Anti-konformisme Kreativitet	Agtelse, Rygte	Kollektive interesser	Ry	Pris	Produktivitet Effektivitet
Formen af den Relevante information	Emotionel	Mundlig, Forbilledlig Anekdotisk	Formel, Officiel	Semiotisk	Monetær	Målbar: Kriterier, Statistikker
Den elementære relation	Passion	Tillid	Solidaritet	Anderkendelse	Udveksling	Funktionel Forbindelse
Menneskelige kvalifikationer	Kreativitet, Opfindsomhed	Autoritet	Lighed	Berømmelse	Begær, Købekraft	Faglig kompetencer, ekspertiser

Figur 3 – «Storhetsordner» (Boltanski 2011, s.63). (Min nummerering).

1. Inspirasjonsordenen. «Konstruksjonen av denne verden grunder på Augustins *Om Guds stad* og han avhandling om nåden» (Boltanski 2011, s.57). Storheten her kommer fra en ytre kilde, man er ikke opptatt av andres meninger. Kunstneren kan fungere som et eksempel, så fremt han ikke inngår et kompromiss med andre ordner som opinionen eller markedets, og på den måten svekker nådetilstanden (Boltanski 2011, s.57). Innføringsmanualen som ble benyttet til å finne fram til objektene er *La créativité en pratique* (Kreativitet i praksis). Storhet er de som opptrer som sære, underfulle, emosjonelle etc. (Boltanski 2011, s.58).

2. Den domestiske ordenen. Bossuets bok *La politique tirée des propres paroles de l'Écriture sainte* (Politikken utledet fra den hellige skrifs egne ord), er navnet på filosofiverket (Boltanski 2011, s.58). «Personen kan i dette regime ikke adskilles fra sit tilhørsforhold til en krop, en familie, en slægt, en jord.» (Boltanski 2011, s.58). Objektene ble hentet fra en manual om gode manerer, *Savoir vivre et promotion* (Livskunnskap og forfremmelse) (Boltanski 2011, s.58).

3. Opinionens ordenen. Hobbes' bok *Leviathan*, nærmere bestemt kapittelet om æren gir grunnlag for ekvivalensprinsippet i denne ordrenen. Vurdering av storhet avhenger av konvensjonelle tegn på offentlig anseelse (Boltanski, s.59). Selvaktelse og personlige avhengighetsforhold er ikke relevant i denne ordenen. Håndoken er en bok om *public relations, Principes et techniques des relations publiques* (Prinsipper og teknikker for public relations) (Boltanski, s.59).

4. Borgerordenen. Rousseaus *Samfunnspakten* omhandler sivil fred av den suverene herskers myndighet og sikrer dermed opprettholdelsen av samfunnet (Boltanski, s.60). Den suverene herskeren er ikke én person, men borgernes oppofrelse av egeninteresser for det felles beste (Boltanski, s.60). Her benyttet Boltanski seg av to komplementære fagforeningsmanualer henholdsvis *Pour élire ou désigner les délégués* (Hvordan representanter og tillitsmenn skal velges og utpekes), samt *La section syndicale* (Fagforingsavdelingen). Storhet beror ikke på individer som sådan, men kan være foreninger, offentlige fellesskaper, representanter og tillitsmenn (Boltanski, s.60).

5. Markedsordenen. Adam Smith klassiske verk *Wealth of Nations*, påstår at harmoniske regimer funderes på markedet. (Boltanski, s.61). Her måtte Boltanski ty til en amerikansk innføringsmanual, *What they don't teach you at Harvard Business School*, og er forfattet av en som ble rik på å selge berømte menneskers navn til reklamebyråer (Boltanski, s.61).

6. Den industrielle ordenen. «Det industrielle ækvivalensprinsipp blev udledt af Saint Simon, grundlæggeren af den franske sociologi» (Boltanski, s62). Storhet er tuftet på effektivitet. En produksjonsmanual fant fram til objektene, *Productivité et conditions de travail* (produktivitet og arbeidsvilkår) (Boltanski, s.62).

Kompromiss. En mulig løsning på en konflikt vil alltid være et kompromiss, men det argumenteres for at kompromisset er svakt fordi det må hente storhet fra mer enn ett ækvivalensprinsipp, noe som nødvendigvis vil gjøre enigheten skjørere, enn hvis et prinsipp får gjøre seg gjeldende.

Som Alex Callinicos (1950-) påpeker: «But there is no standpoint superior to the individual cities from which appeals to different common superior principles can be adjudicated. Hence the necessity of compromises where agreement is reached to suspend a dispute without issues being tested by appeal to a common principle, even though the absence of a successful test makes such a solution inherently fragile» (Callinicos 2006, s.58).

3 Diskusjon

Her skal jeg nå forsøke å svare på de fire punktene jeg satte opp i innledningen. Redegjørelsen mener jeg implisitt kan svare på all disse punktene, men jeg vil også trekke på teoretikere som har behandlet noen av de samme spørsmålene før, og sette deres tanker inn i denne sammenheng.

3.1 Første punkt

Her omhandler det sosio-analysen som verktøy, opp mot en innstilling som vil kartlegge menneskers evne til kritisk aktivitet. Hva vinnes, og hva går tapt i de to innstillingene?

I redegjørelsen beskrives sosio-analysen til Bourdieu som et avsløringsprosjekt med implikasjoner til en sosiologi som hever seg over samfunnet og finner skjulte makter som har krefter til å dominere mennesker. Boltanski legger ikke skjul på dette synet, men vil poengtere at han ikke klandrer den kritiske sosiologien:

«Den kritiske sociolog har alverdens ret til at engagere sig i politiske og sociale kampe, og det er ofte hans plikt. ... Jeg klandrer langt fra den kritiske sociolog for hans engagementer, tværtimod bebrejder jeg ham for ikke have været konsekvent nok» (Boltanski 2011, s.83).

Her kan jeg skyte inn en bemerkning Bourdieu gjør på egen bekostning for å vise at han tar høyde for kritikken mot hans sosio-analyse.

«Eg er altså godt plassert for å vite at ein analyse som driv avdekking av sosiale føringr for ei innstilling som helst vil vere eit frivillig val, eller jamvel eit meir eller mindre «heltemodig» oppbrot, nødvendigvis har noko villeiande over seg, eller jamvel noko usympatisk...» (Bourdieu, P. & Wacquant L.J.D. 1993, s.56).

I følge Boltanski bringer de to ulike retningene et uunngåelig offer. Han refererer til Bruno Latours arbeide (*Le science en action*) der han sier at sosiologen råder over et laboratorium, og at han da blir offer for *illusjonene*, når han i sitt laboratorium får overtaket på virkeligheten og avslører sannheten (Boltanski 2011, s.73). I sitt eget paradigme mener Boltanski å ofre sin *intelligens*, da han gir avkall på sin analyseevne (Boltanski 2011, s.97).

Boltanski later til objektivisme når han kartlegger menneskers kritiske evne ved å oppgi, om ikke annet for en stund, den kritiske innstilling. Bourdieu raser mot denne typen tro på objektivisering, «dei syner seg så sjeldan i stand til å objektivere seg sjøve, og skjønar så sjeldan at deira eigen tilsynelatande vitenskaplige tale seier minder om objektet deira enn om det tilhøvet dei har til objektet» (Bourdieu, P. & Wacquant L.J.D. 1993, s.58).

3.2 Andre punkt

Her satte jeg begrepet *symbolsk vold* opp mot, en tanke om en pluralitet av verdener basert på prinsippet om *det felles beste*. Kan disse tankene forenes?

Boltanski kan ikke godta den binære dikotomien: legitim/ ikke-legitim (kultur). For han vil dette bryte med et prinsipp som står sterkere, nemlig prinsippet om *det felles beste*. Boltanski

mener den marxistisk inspirerte sosiologien «betragtede mennesker som *cultural doped* ...» (Blondeau, C & Sevin, J-P., 2008, s.42). Er så saken avgjort? Illusjonsofre mot kvasiobjektivister? Alex Callinicos har kanskje et annet svar:

«Bourdieu's explanation of scientific objectivity on the basis of the specific properties of the scientific field is one symptom of the very *emphatic* conception of social structure that he - by contrast with Boltanski ... it is the very structure of the field, that is, the structure of the (unequal) distribution of various kinds of capital, which by generating the rarity of certain positions and the corresponding profits, favours strategies aimed at destroying or reducing that rarity, through the defence of those positions» (Callinicos 2006, s.81). (*Min understreking*)

Callinicos sikter til at så lenge det er kapital i omløp, må Bourdieus teori om det som oppfattes som naturlig av de dominerte, skyldes de objektive strukturene som skapes av dette systemet. Når først spillereglene er som de er, har Bourdieus teori et mer empatisk preg enn Boltanskis umulige *felles beste*.

3.3 Tredje punkt

Den danske sosiologen Rasmus Willig lurer på om ikke Boltanskis prosjekt strander i en slags normløsthet? Boltanski spør om ikke det samme kan sies om Bourdieu?

To sitater:

«Boltanski og Chiapello vil utvikle en kritisk sosiologi, hvor kritikken ikke lenger skal bedrives af kritiske sociologer, men af kritiske medborgere ... Her er det ikke tale om en traditionel forskyvning fra et observatørstandpunkt til et deltagerperspektiv, men snarere om en neutralisering af sociologien som normativ vogter, ...» (Willig 2007, s.39).

Opp mot:

«Men kan denne teori i sig selv sige noget om, hvorvidt disse uligheder er af det onde, snarere end af det gode? Nej, tværtimod ... et menneskes *grund til at kritisere* per definition ikke andet end et punkt i det sociale rum, knyttet til partikulære interesser og strategier, og som sådan grundlæggende arbitrær» (Boltanski, s. 37).

3.4 Fjerde punkt

Kan to ulike paradigmer gjør oss blinde for mulige fruktbare kombinasjoner, der det ved første øyekast ser umulig ut?

Thomas Bénatouï prøver å gi oss en løsning, og begrepet kaller han *trading zones*, og er lånt av Peter Galison. «A trading zone is a site ... located at the border between several scientific sub-cultures» (Bénatouï, 1999, s.387). Bénatouï spør hva og hvor storhetsordener kommer fra?

«What are their intellectual and political histories? Depending on the era, the country, or the social group, some orders of worth are considered more legitimate, and are more frequently called upon, than others, in certain kind of situations, for reasons that are linked to social structures and to struggles between different groups and institutions» (Bénatouï, 1999, s.390).

Jeg avslutter diskusjonen med et spørsmål. Hvis noen verdiordener oftere blir tatt i bruk, vil de ikke da være dominerende?

4 Konklusjon

Sosiologi er for meg berikende. Det har vært spennende å lytte i sosiale sammenheng dagen etter, at man kvelden før, leste om storhetsordener for første gang. Jeg klarer ikke la være å se om den nye kunnskapen kan brukes til noe. Det er kanskje en spekulativt syssel på venners bekostning? Nei, såpass tåler dem. Kanskje visse sider av dette faget heller den veien? Sosiologi grenser jo så vidt meg bekjent til filosofien? Men samtidig åpner nye teorier opp nye landskap. Det var godt å tro på de seks storhetsordene første gang jeg hørte om de. Da er vi ikke så ulike allikevel, kunne jeg tenke. Jeg tror jeg opplevde diskusjoner ganske så harmløst en liten periode. «Det argumentet der er bare noe markedsordenen fjas!» For Bourdieu har rett, kapitalen rår.

Litteraturliste

- Callinicos, A. (2006). *The resources of critique*. Cambridge: Polity press
- Elster, J. (1998). *Hva er igjen av Marx?* I kompendium: sv-134 Klassisk sosiologi. Kristiansand: Universitetet i Agder.
- Ferguson, H. (2006) *Phenomenological Sociology : Experience and Insight in Modern Society*. Hentet fra <http://site.ebrary.com/lib/agder/Doc?id=10218059&ppg=106> (03.05.14)
- Martinussen, W. (2008). *Samfunnsliv: Innføring i sosiologiske tenkemåter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moe, S. (2009). *Sosiologi i hundre år: en veileder i sosiologisk teori*. Fagernes: Universitetsforlaget.
- Rizer, G.(2009). *Sociologisk teori*. Malmö: Liber AB.
- Tollefsen, T., Syse, H., & Nicolaisen, R. (2010). *Tenkere og ideer*. Oslo: Gyldendals Akademiske
- Weber, M (2000). *Makt og byråkrati*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS
- Willig, R. (2007). *Til forsvar for kritikken*. Gylling: Narayana press
- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag AS

Selvvalgt pensum

- Bénatoui, T. (1999) A Tale of Two Sociologies: The Critical and the Pragmatic Stance in Contemporary French Sociology. *European Journal of Social Theory*, 1999 2(3), 379-396. Hentet fra <http://est.sagepub.com/content/2/3/379.full.pdf+html>
- Blondeau, C., & Sevin, J-P. (2008) En sociologi der hele tiden sættes på prøve: Interview med Luc Boltanski. *Dansk sociologi*, 19(2), 40-63.
- Boltanski, L. (2011). *Pragmatisk sociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Drammen: Pax forlag.
- Bourdieu, P. & Wacquant L.J.D. (1993) *Den kritiske ettertanke: Grunnlag for samfunnsanalyse*. Oslo: Det Norske Samlaget